

Социальная политика не сводится к провозглашению государством социальных целей и объявлению гарантий, а должна быть представлена системой конкретных мероприятий по их реализации, рассчитанной на кратко, средне и долгосрочную перспективу. Содержание и конкретные задачи социальной политики охватывают стимулирование экономического роста и подчинение производства интересам потребления, усиление трудовой мотивации и деловой предприимчивости, обеспечение гарантии определенного уровня жизни и социальной защиты населения. Для эффективного осуществления своих социальных функций государство располагает такими действенными рычагами, как социальное законодательство, национальный бюджет, система налогов и сборов.

Переход Украины к новым общественно-экономическим отношениям сопровождается изменениями в социальных ориентирах экономики. На первый план выдвигается сохранение и развитие человеческого и социального капитала путем повышения эффективности и стабильности социальной защиты, улучшения качества и доступности образования и медицинского обслуживания. Дальнейшие исследования будут нацелены на изучение условий социальной интеграции в Украине.

ЛИТЕРАТУРА

1. Пенькова И. В. Экономика знаний: институциональные трансформации / И. В. Пенькова // *Економіка промисловості*. – 2009. – № 1 (44). – С. 13–22.
2. Ходсон Дж. Социально-экономические последствия прогресса знаний и нарастания сложности / Дж. Ходсон // *Вопросы экономики*. – 2001. – № 8. – С. 31–45.
3. Мартякова Е. В. Механизм регулирования инновационных процессов социального сектора / Е. В. Мартякова // *Вісник Донецького університету*. – 2007. – Вип. 1. – С. 570–574. – (Серия В: Економіка і право).
4. Социальная защита и социальное включение в Украине: доклад Генеральной Дирекции Европейской комиссии по вопросам занятости, социальных дел и равных возможностей [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://ec.europa.eu/social/BlobServlet?docId=5757&langId=ru>. – Заглавие с экрана.
5. *Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава* [Електронний ресурс] : Програма економічних реформ на 2010–2014 роки. – Режим доступу : http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf. – Заголовок з екрана.
6. Надрага В. Социальная система нуждается в совершенствовании и реформировании [Электронный ресурс] / В. Надрага. – Режим доступа : http://www.kmu.gov.ua/control/ru/publish/article?art_id=243466495&cat_id=206631593. – Pfukfdbt с 'rhfyf/'. – Заглавие с экрана.

УДК 339.133

ТЕХНОГЛОБАЛІЗМ: ОСНОВНІ ФОРМИ ПРОЯВУ В СУЧАСНІЙ СВІТОВІЙ ЕКОНОМІЧНІЙ СИСТЕМІ

Н. В. Безрукова, кандидат економічних наук; Г. М. Малишко

Поняття «глобалізація» нині є найбільш розповсюдженим: воно звучить на сесіях Генеральної Асамблеї ООН, на самітах «Великої вісімки» та Євросоюзу, на наукових конференціях та у засобах масової інформації. Важливою тенденцією сучасного світу є, безперечно, глобалізація усіх політичних, економічних та

інших процесів, якій не в змозі протистояти жодна держава світу.

У сучасній глобальній економіці постійно зростає значення нових знань, високих і першових технологій, виробництва продукції, яке засноване на використанні інтелектуального капіталу. Компанії, які є конкуренто-

спроможними у XXI ст., виявили неабияку здатність адаптуватися до умов, що швидко змінюються, формувати ефективну стратегію інноваційного розвитку. Здатність оцінити інтелектуальну власність, використати її у господарському обороті, вийти на нові ринки для нових продуктів і послуг, залучити інвестиції для технологічних розробок – це задачі, вирішення яких забезпечує формування глобальних конкурентних переваг.

Дослідженню ролі технологій і знань у розвитку економіки окремої країни, а також питань, пов'язаних з технологічною асиметрією, присвятили свої праці ряд закордонних і вітчизняних учених, серед яких особливо слід виділити В. Кудрова, Р. Склярєнко, Х. Клодта, Е. Лебедева, А. Поручника, Я. Столярчук та ін.

Метою статті є дослідження основних форм прояву техноглобалізму. Основними завданнями дослідження є такі: аналіз особливостей конкурентної боротьби в умовах глобальної економіки та оцінка масштабів технологічної асиметрії країн світового господарства.

Зараз відбувається жорстка конкуренція за світовий ринок між США, Японією, країнами Європейського Союзу на основі формування глобальних конкурентних переваг, які базуються на активізації наукової та інноваційної діяльності. Рівень інноваційного розвитку у значній мірі визначається наукоємністю ВВП. Так, частка вкладень у НДДКР у Японії становить 3 % ВВП, США – 2,5 %, ЄС-15 – 2 % [4].

З'являються і нові країни-конкуренти, які претендують на технологічне лідерство у світі. Але саме у технологічній сфері асиметрія розвитку країн світу проявляється як ніде.

Асиметрія – нерівномірність і стрибкоподібність розвитку технологічного способу виробництва у межах світового господарства, що зумовлені різношвидкісною країною динамікою циклічної зміни технологічних укладів, наслідками яких є наростаюче відставання слаборозвинутих держав від передових в опануванні науково-технологічної моделі економічного розвитку загалом або її елементів зокрема.

Технологічна асиметрія існує нині не тільки між розвинутими країнами та аутсайдерами,

але й навіть у межах лідерської тріади світової економіки (США – Європа – Японія). Так, у США – безперечного «фаворита» технологічної революції – чисельність персональних комп'ютерів у розрахунку на 1 тис. осіб за період 1990–2002 рр. зросла з 190–200 до 500, а частка американських родин, які користуються Інтернетом, збільшилась із 6 % у 1995 р. до 50 % у 2002 р. На початку XXI ст. на цю країну припадало 40 % світової комп'ютерної потужності, а за кількістю комп'ютерів на одного зайнятого та за часткою сімей, котрі користуються Інтернетом, США у 2–3 рази випереджали Японію та країни Західної Європи.

На сьогодні викристалізувалися певні установлені форми технологічної міждержавної асиметрії. По-перше, це – концентрація лівової частки світових винаходів у 12 найбільш технологічно розвинутих країнах світу, які здійснили ефективну інтеграцію фундаментальної та прикладної науки, зосередили світовий фінансовий, технологічний, кадровий та інтелектуальний ресурси, а також монополізували права на володіння ними, контроль і перерозподіл у межах світового господарства. Вражаючим є той факт, що із загальної кількості патентів, котрі щороку реєструються в Бюро з патентів і торговельних марок США, американським компаніям і приватним особам належить майже 60 % їх загальної кількості, японським – 25 %, німецьким і французьким – 10 та 5 % від-повідно. І навряд чи в найближчій перспективі будь-якій країні вдасться суттєво порушити це співвідношення [2].

Цим самим компаніям і приватним особам належить нині й домінуюча частка тріадичних патентних сімей – патентів, котрі одночасно зареєстровані у трьох провідних патентних організаціях світу – в США, Японії та Західній Європі. Так, у 2007 р. з 53 тис. зареєстрованих у світі тріадичних патентних сімей – 31 % їхньої загальної чисельності припадало на США, 28,4 % – на країни ЄС (у тому числі 11,9 % – на Німеччину, 4,7 % – на Францію, 3,0 % – на Великобританію, 2,2 % – на Нідерланди, 1,2 % – на Швецію) та 28,8 % – на Японію. Дедалі активніше до цього процесу долучаються й інші розвинуті держави світу, зокрема Канада, Швейцарія. Австралія та Із-

раїль, частка яких у патентуванні становить нині 1,6; 1,5; 0,8; 0,7 % відповідно [3].

Техноглобалізм поступово втягує у свою орбіту й нові країни, передусім азіатського мегарегіону, котрі також починають розширювати свою патентну діяльність. Серед них особливе місце посідають НІК Південно-Східної Азії (Республіка Корея, Малайзія, Таїланд, Сінгапур), а також Китай та Індія, в яких на сьогодні формуються основні риси нової економіки завдяки успішно реалізованій у 1980-х рр. структурній трансформації промисловості на користь наукомістких галузей. У всіх країнах Південної Африки у 2005 р. було зареєстровано лише 144 патенти, з яких триадичних сімей – 33 [5].

Визначальною умовою технологічного лідерства розвинутих країн світу є великомасштабні та постійно зростаючі обсяги фінансування НДДКР, які свідчать про визначальну роль науки в їх національному виробництві. Так, протягом останніх десятиліть практично в усіх країнах ОЕСР усталеного характеру набула тенденція щодо випереджального зростання капіталовкладень у НДДКР порівняно з обсягами інвестування в матеріальне виробництво. На сьогодні ці держави на фінансування інноваційних розробок щороку витрачають від 1,92 до 2,28 % свого ВВП. При цьому найвищі абсолютні обсяги фінансування НДДКР знову ж таки демонструють США – 330 млрд дол. у 2008 р. (для порівняння Євросоюз – 150, Японія – 120, Росія – 30–40 млрд дол.). Загалом же на США припадає 36,7 % світового обсягу фінансування НДДКР, на Японію – 20,4 %, а на Німеччину, Францію та Великобританію – 6,6; 4,2 та 3,8 % відповідно [4].

Цілком закономірно, що саме ці країни завдяки своїм витратам на науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи постійно нарощують свій науково-технічний потенціал, що забезпечує їм світове технологічне лідерство та їхній відрив від решти країн світу.

Протягом останнього десятиліття галузева структура капіталовкладень у НДДКР розвинутих країн світу знову зазнала істотних змін через зниження питомої частки технічних знань на користь комплексу міждисциплінарних «наук про життя» – біології, генетики,

медицини, біохімії та біофізики – у зв'язку з фокусування науки на проблемах людини та її обслуговуванні. Саме тому найважливішим зрушенням у структурних пропорціях наукових досліджень цих держав стало зростання обсягів фінансування всіх перелічених дисциплін в інтересах системи охорони здоров'я. Цей пріоритет особливо виразний у Сполучених Штатах, де сукупні витрати на дослідження в галузі охорони здоров'я досягають нині 35 млрд дол. США щороку.

Технологічна нерівномірність розвитку світового господарства проявляється і в істотних країнових диференціаціях щодо забезпеченості науковими кадрами. Якщо аналізувати цей показник, то можна побачити, що протягом останніх десятиліть світове лідерство за ним знову-таки утримують США, де за період 1997–2007 рр. кількість дослідників щороку зростала в середньому на 7,5 %, утричі перевищуючи темпи зростання загальної зайнятості [2].

Слід зазначити, що важливим фактором кадрової першості США перед іншими країнами світу є і залучення найчисленнішої армії висококваліфікованих іммігрантів. Величезна кількість тих, хто бажає працювати у цій країні, дала можливість їй здійснювати селекцію спеціалістів вищої кваліфікації та потрібного профілю.

Окремо слід сказати про спеціалістів-іммігрантів з країн, що розвиваються. Не беручи до уваги того факту, що вартість підготовки висококваліфікованого спеціаліста у цих країнах вища порівняно з розвинутими державами, їм притаманна низька чисельність наукових кадрів, а отже, втрата кожного спеціаліста завдає відчутних збитків національним економікам цих країн. Наприклад, Індія у результаті еміграції близько 100 тис. кваліфікованих спеціалістів до США протягом 2003–2007 рр. щороку втрачає понад 3 млрд дол. Через це держава, незважаючи на значні економічні успіхи, за шкалою людського розвитку посідає одне з останніх місць у світі [2].

Зростаючі масштаби впливу інтелекту ще більшою мірою сприяє поглибленню технологічного розриву між країнами тріади та рештою держав світу. Крім реальних збитків,

які виявляються у втраті фінансових коштів на підготовку наукових кадрів, еміграція послаблює науково-технологічний та інноваційний потенціал країн-експортерів людського ресурсу, що в довгостроковій перспективі сприятиме падінню темпів їх економічного зростання та зниженню міжнародної конкурентоспроможності.

Успішний розвиток економіки інноваційного типу потребує комплексного підходу з боку держави, в основі якого має бути побудова національної інноваційної системи. Останнім часом одним із важливих елементів національної інноваційної системи стають венчурні фонди та венчурна діяльність, які у розвинутих країнах значною мірою впливають на створення та розвиток малих високотехнологічних підприємств, активізацію інноваційної діяльності, вирішення проблем підвищення конкурентоспроможності національної економіки.

Мережа венчурних фондів, яка була створена у США, дозволила вирішити ряд проблем модернізації технологічного базису та концентрації ресурсів на вирішення пріоритетних проблем інноваційного розвитку. Країни Західної Європи першочерговим завданням підвищення конкурентоспроможності обрали створення мережі венчурних фондів, що доз-

волять сконцентрувати капітал, який дорівнює венчурному капіталу США.

Таким чином, можна зробити висновок, що стимулювання інноваційних процесів є однією з основних умов ефективного економічного розвитку. Активізація інноваційної діяльності стає важливим завданням для країн, які прагнуть лідирувати в умовах глобалізації. Традиційні підходи до управління, які зорієнтовані на нарощування матеріальних благ, не можуть відповідати сучасним реаліям. Цей висновок є особливо актуальним для країн, які модернізують економіку відповідно до вимог глобалізації та розвитку так званої «нової економіки», яка базується на знаннях.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бюллетень иностранной коммерческой информации. – 2007. – № 149–150. – С. 8.
2. Столярчук Я. М. Глобальні асиметрії економічного розвитку : монографія / Я. М. Столярчук. – К. : КНЕУ, 2009. – 302 с.
3. Compendium of Patent Statistics 2008. – OECD, 2008. – Р. 6.
4. OECD Factbook 2008: Economic, Environmental and Social Statistics. Science and Technology. Research and Development (R&D). – OECD, 2008. – Р. 169.
5. OECD in Figures 2007. – OECD, 2007. – Р. 42–43.

УДК 338.43:631.15:631.6.02

АГРАРНА ПОЛІТИКА УРЯДУ: ЇЇ МІСЦЕ І РОЛЬ У РОЗВИТКУ ВІДНОСИН ПІДПРИЄМСТВ АПК

Л. М. Березіна, кандидат економічних наук

Ефективність взаємовідносин між підприємствами усіх сфер АПК значною мірою формується у межах державної аграрної політики. Отже, від обґрунтованості такої політики повною мірою залежать і напрями вдосконалення організаційно-економічних відносин підприємств агропромислового комплексу. Нині

державна аграрна політика, на нашу думку, є недосконалою, а її формування потребує потужного наукового супроводу.

Питанням обґрунтування аграрної політики уряду, розгляду її окремих напрямів і результатам практичної реалізації присвячена низка публікацій українських дослідників, серед